

Oponentský posudek disertační práce MgA. Tomáše Moravce Krize vize / Architektura představ a topografie jejich realizací, Intermédia 2, Akademie výtvarných umění v Praze, 2024

Vypracoval: Mgr. Tomáš Knoflíček, Ph.D.

Jakékoli živé město existuje vždy mezi tím, čím bylo a čím se stává a je tak nevyhnutelně rozkročeno mezi konstrukcí a destrukcí, obnovou a chátráním, konzervací a transformací. Tato volná parafráze výroku britského filozofa a teoretika kultury Tonyho Frye poměrně přesně vytyčuje teritorium, ve kterém se Tomáš Moravec v rámci svého uměleckého výzkumu pohybuje. Jeho pozornost je napřímena (zejména) k urbánním prostorům nesoucím znaky tranzice či neúplnosti, na něž však spíše než jako na relikty selhání nahlíží jako na příležitost i vítaný stimul imaginace ve smyslu jakýchsi „ostrovů jinakosti“ v příliš regulovaném prostředí moderního města.

Disertační práce Tomáše Moravce je logicky strukturovaná do devatenácti kapitol, které proporčně zohledňují historický kontext, metodologii, vytýčené cíle, jakož i příklady jejich uplatňování v autorově umělecké praxi. Moravcův kultivovaný jazyk dovedně snoubí standardy vědeckého textu s výhodami autorského psaní. Výsledkem je hutné, asociativní předivo informací, jež je nejen důkazem autorovy zjevné erudice v dané oblasti, ale poskytuje čtenáři i vítaný klíč k jeho uměleckým realizacím. Za obzvláště důležité v tomto směru považuji kapitoly *6 Selhání*, obsahující mimo jiné i pozoruhodnou metaforu rakety, s jejíž pomocí autor popisuje modernitu, a *11 Metody*, vypočítávající čtveřici nejdůležitějších autorských strategií, jejichž prostřednictvím Moravec komunikuje s recipientem, respektive rozvíjí jeho citlivost vůči zkoumaným fenoménům (odkrývání, zpomalování zážitku, satelitní procházky a pohled v pohybu).

Moravcovu práci, ve své podstatě rozkročenou mezi několika obory lidských činností, považuji za bytostně aktuální a potřebnou; za stejně aktuální pak považuji i zvolenou tvůrčí strategii. Především šíře a komplexnost tématu mě ale zároveň vede k formulaci několika poznámek, jež primárně nechápu jako výtky, nýbrž spíše jako podněty k rozšíření diskurzního pole. S ohledem na omezený rozsah teoretické práce je pochopitelné, že se autor v některých případech jen obtížně vyvarovává zjednodušení a generalizace; přinejmenším by tak stálo za to, pracovat důsledněji se zdrojovou literaturou. Působí např. trochu úsměvně, když namísto řady referenčních titulů, zabírajících se selháním moderny, autor vybírá jediný, nadto online zdroj o pár stránkách (SZALÓ, Csaba, Městské zříceniny, s.11). Důslednější práce s literaturou

by pak také přinejmenším čtenáři posloužila i jako vhodný support v oblasti teorie architektury, k níž se Moravec z podstaty věci rovněž vztahuje. Namátkou k sídlištním celkům: Poněkud reduktivně může působit konstatování, že se naše realita nachází v průniku dvou dystopických modelů, sídliště naležato a vertikálního města (mimochodem, v českém prostředí tento střed koncepcí výmluvně ilustruje např. meziválečný Zlín). Ano, jde bezpochyby o dialektickou dvojici, která teoretickému diskurzu dominovala a zřejmě stále dominuje, v kontextu tématu bych ale možná očekával, byť třeba jen letmou zmínku o metabolické, resp. strukturalistické architektuře, v níž je tranzice, tedy Moravcem akcentovaná kvalita, jednou z jejích nativních vlastností. V kontextu teorie architektury a urbanismu Moravec také poněkud arbitrárně používá pojmy „prostor“ a „místo“, když nikterak nezohledňuje, že poválečná teorie začala oproti abstraktně a univerzalisticky vyznívajícímu pojmu „prostor“, užívanému zejména funkcionalisty, operovat s lokálně více determinovaným termínem „místo“ (viz např. Kenneth Frampton, *Moderní architektura. Kritické dějiny*, Praha 2004). Určitě bych také uvítal hlubší teoretický fundament ve vztahu k tématu krize jako příležitost, když právě v této oblasti bylo v posledních letech publikováno obrovské množství materiálu (namátkou vybírám například mezioborově orientovanou kolektivní monografii Bruce Evan Goldstein (ed.), *Collaborative Resilience. Moving Through Crisis to Opportunity*, London 2012). Nepochybně prospěšnou by pro autora mohla být i reflexe některých kritických či vyloženě antimodernisticky orientovaných konzervativních proudů současné teorie architektury (viz např. James Stevens Curl, *Budování dystopie*, Brno 2023), a konečně, o poznání rozsáhlejší bych pak také očekával výčet titulů, reflektující fenomén vágních terénů či tzv. prázdných míst (tady trochu překvapivě chybí i Radan Haluzík (ed.), *Město naruby, Vágní terén, vnitřní periferie a místa mezi místy*, Praha 2020, jejíž pominutí zřejmě nelze číst jinak než programově).

Tyto dílčí připomínky v každém případě nikterak nerozporují vysokou kvalitativní úroveň teoretické i praktické části disertační práce, kterou tímto jednoznačně doporučuji k obhajobě.

Otázky:

1/ Existuje podle Tebe nějaká významová paralela mezi alternativním využíváním vágních terénů, latentních míst či prázdných prostoru a Beyovou koncepcí dočasných autonomních zón? Pokus se vysvětlit proč, ať už bude odpověď kladná či záporná.

2/ Tvrdíš, že selhávání je jedním z průvodních rysů modernity, explicitně mluvíš o rozestavěných či nedokončených projektech. Lze tyto věci časově ohraničovat? Jinými slovy,

existuje z hlediska selhání rozdíl například mezi rozestavěnou bazilikou sv. Petra ve Vatikánu, která defacto po celé 16. století připomínala ruinu a nedokončeným dálničním přivaděčem?☺

Jak definuješ pojem provizorium?

3/ V disertační práci uvádíš několik zahraničních příkladů využití krize. Existují i české příklady této praxe? Pokud ano, můžeš nějaký uvést?

V Ostravě 20.11. 2025

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'K. J. T.' or similar, with a long horizontal stroke extending to the right.